

Марина Ковальська
кандидат історичних наук,
доцент кафедри періодичної преси та медіаредагування,
факультет журналістики, реклами та видавничої справи,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Роль ЗМІ у розбудові кулінарної дипломатії України

Сам факт прийняття їжі завжди об'єднував людей, тому вона з давних давен використовувалася як один із засобів створення сприятливої, доброзичливої атмосфери. Через це їжа стала невід'ємною частиною дипломатії.

Згідно стратегії публічної дипломатії Міністерства Закордонних Справ України на 2021-2025 рр., у зміст терміну «публічна дипломатія» вкладається комунікація та взаємодія держави з громадськістю інших країн для формування сприятливого образу та іміджу України, а також просування національних інтересів і досягнення зовнішньополітичних цілей.

Суб'єкти публічної дипломатії розподіляються на державні (перш за все МЗС України, закордонні дипломатичні установи України, Український Інститут) та недержавні (коло яких дуже широке) [5, 9]. Журналісти, працівники ЗМІ є недержавними суб'єктами публічної дипломатії, оскільки вони прямо задіяні під час комунікації держави та іноземної громадськості, а також розробляють наративи, що впливають на формування суспільної думки населення інших держав та, врешті-решт, міжнародного іміджу та репутації країни.

Існують наступні напрями публічної дипломатії України, які офіційно класифіковані в документах МЗС: культурна, економічна, експертна, кулінарна, науково-освітня, спортивна та цифрова дипломатії.

Кулінарна дипломатія має на меті створення та підтримку позитивного іміджу держави у світі «через просування національної кухні,

кулінарного мистецтва та місцевих продуктів харчування» [5, 13]. Попри певну традицію виокремлення подібного стратегічного напрямку в західних країнах, в Україні наукове вивчення кулінарної дипломатії розпочалося вкрай нещодавно — в середині 2010-х рр. [2, 55]. Провідними фахівцями, чії наукові статті присвячені даній проблематиці, є Л. С. Матлай, кандидат історичних наук, асистент кафедри політології та міжнародних відносин Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка»; І. П. Шевель [8], кандидат соціологічних наук, яка працює в Київському національному університеті культури і мистецтв; та інші. Історію українських гастрономічних традицій вивчає доцент кафедри історії України Одеського національного університету імені І. І. Мечникова та співробітник Одеського обласного Центру патріотичного виховання та дозвілля молоді В. М. Полторак, подкасти та інтерв'ю з яким стосовно бессарабських страв періодично з'являються як в одеській пресі, так і на телебаченні (наприклад, «Суспільне») [4].

У межах кулінарної дипломатії зазвичай розглядаються різні заходи щодо популяризації української кухні, презентація міжнародній спільноті української кулінарної спадщини на продовольчих виставках та гастрономічних фестивалях. Особливу роль в підтримці кулінарної дипломатії відіграють ЗМІ, оскільки вони поширюють та репрезентують інформацію про їжу як культурний код України, про заходи, які відбулися.

Висвітлення проблеми українського борщу в ЗМІ вплинуло на внесення цієї української страви до нематеріальної спадщини ЮНЕСКО. Повідомлення в пресі про закордонні позначення в меню борщу як російського супу сколихнуло українських активістів та поставило питання про культурну ідентифікацію нації, у результаті чого навесні 2021 р. Україна подала заявку до ЮНЕСКО з метою визнання борщу українською стравою на світовому рівні. Як повідомляли «Європьюз», доказів української

природи борщу було представлено на більш ніж 700 сторінках [9]. «Вашингтон Пост» у заголовку новини позначив це як «кулінарне розлучення з Росією» [10].

Кулінарна дипломатія також сприяє розкриттю розмаїття та індивідуальності куточків України. Смачним брендом Любашівщини, наприклад, вважається ковбаса. У селищі міського типу Любашівка Одеської області 25 вересня 2021 р. відбувся гастрономічний фестиваль, де за допомогою ковбасної нарізки було викладено найбільшу карту України [1]. У ЗМІ фестиваль розкривався як підтвердження статусу Любашівки як «столиці української ковбаси», що неодмінно впливатиме на її інвестиційну привабливість, фуд-туризм та торгівлю.

Використання українських вин на дипломатичних прийомах є одним із варіантів застосування кулінарної дипломатії. За дипломатичним протоколом, прийоми бувають денні та вечірні, а «келих вина» є форматом проведення денного неофіційного та змішаного прийому. У 2012 р. у приміщенні Посольства України в Грецькій Республіці відбувся «Вечір презентації українського вина». У 2016 р. для дипломатичних заходів активно рекламувалася винна продукція півдня України, яка навіть була двічі представлена в парламенті Великої Британії. У цьому була своя іронія, оскільки марка має назву «Колоніст» [3]. Взагалі за період незалежності України на дипломатичних прийомах майже не використовувалася національна винна продукція, МЗС України запропонувало змінювати дану тенденцію протягом першої половини 2020-х рр., популяризуючи українські вина.

Через ЗМІ в 2020-2021 рр. поширювалася інформація про діяльність проекту «İzhakultura», який був спрямований на усунення уявлень про українську кухню як архаїчну й застарілу та містив міцний заклик до розглядання України в якості сучасної, новаторської, креативної держави. Марія Чадюк, журналіст київського видання «День», назвала

кулінарну дипломатію «потужним інструментом для розповіді про Україну світові» [7].

У серпні 2021 р. повідомлялося, що в Україні запустили програму «Кулінарна дипломатія», яка покликана презентувати світові українські гастрономічні традиції [6]. Протягом року українські страви готуватимуть в Єгипті, Греції, Великій Британії, Швейцарії, Італії. Зрозуміло, що місцева преса висвітлюватиме такі яскраві позитивні заходи.

Таким чином, завдяки кулінарній дипломатії як інформаційній кампанії досягається мета підвищення інвестицій в економіку країни, покращується торгівля, а також ситуація у сфері туризму, оскільки іноземні громадяни, зацікавлені гастрономічним образом держави, приїжджають ближче знайомитися із кулінарними традиціями та особливостями. Висвітлення в ЗМІ різних вимірів роботи суб'єктів кулінарної дипломатії допомагає непрямим чином обґрунтовувати культурний вплив держави в регіоні та світі, сприяє інтересу населення іноземних держав до традицій, історії, менталітету та побуту України.

Література:

1. Громада на Одещині відроджує славу «ковбасного» місця. *Ukrinform*. 1.10.2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2790245-gromada-na-odesini-vidrodzue-slavu-kovbasnogo-misca.html>
2. Матлай Л. Кулінарна дипломатія як різновид публічної дипломатії: нові підходи та концепції. *Політичні науки*. Vol. 1. № 2. 2015. С. 55-59. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34282/1/9_55-60.pdf
3. Міністерство закордонних справ обирає «Колоніст». *Новини офіційного сайту виноробні «Колоніст»*. URL: <https://kolonist.com.ua/news/2016/ministerstvozakordonnikhspravobirakolonist/>
4. Страви Бессарабії — Володимир Полторак. 26.08.2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wA552NwIMFc>

5. Стратегія публічної дипломатії Міністерства Закордонних Справ України, 2021-2025. *Міністерство Закордонних Справ України* : [Офіційний веб-портал]. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf>
6. Український борщ та узвар — хіти сезону. Як працює програма «Кулінарна дипломатія». URL: <https://thepage.ua/ua/style/food/programma-kulinarna-diplomatiya>
7. Чадюк М. Кулінарна дипломатія: Про новий проєкт Українського інституту і «izhakultura». URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/kultura/kulinarna-dyplomatiya>
8. Шевель І. Кулінарні дипломатичні конфлікти як зброя сучасної світової політики. *Міжнародні відносини: Теоретико-практичні аспекти*. Київ. № 4 (2019). URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/177658> [29.10.2021]
9. Dartford K. Borscht soup could become official Ukrainian cultural heritage. *Euronews*. URL: <https://www.euronews.com/travel/2021/04/01/borscht-soup-set-to-become-official-ukrainian-cultural-heritage>
10. Ukraine seeks U.N. cultural status for beloved borscht. A culinary spat with Russia could be brewing. *The Washington Post*. URL: https://www.washingtonpost.com/world/europe/ukraine-borscht-russia-un/2020/10/20/cc8464b8-0d51-11eb-b404-8d1e675ec701_story.html